

Exploatarea sării în Moldova medievală

La fel ca în Transilvania și Țara Românească, Moldova a cunoscut o intensă activitate în extracția sării în perioada evului mediu. Aceasta s-a datorat, în primul rând, prezenței zăcământului de sare în mai multe localități, ceea ce a permis dezvoltarea unei activități de extracție, încă dinaintea formării statului feudal Moldova.

Cercetările efectuate până în prezent au fost relevante pentru a face afirmația conform căreia, în Moldova, principalul centru de extracția sării a fost trecut și rămâne și în prezent Târgu Ocna, căruia i s-a adăugat, între timp, cel de la Cacica, jud. Suceava¹.

În aval de Tg. Ocna, pe valea Oituzului, la Grozești au existat manifestări saline la suprafață, de unde s-a exploatat sarea de către localnici în secolul al XIV-lea.

Prezența zăcământului de sare la mică adâncime a fost semnalată în județul Vrancea, în zona Valea Sării, unde s-a practicat exploatarea populară².

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea se extrăgea sare din dealurile Hârlăului care acoperea nevoile de consum din satele Șipotele și Toporăuți³.

În vremea domniei lui Vasile Lupu erau menționate de către un călător englez depozitele de sare din împrejurimile satului Ibănești, ținutul Dorohoi⁴.

Toate aceste regiuni fac parte din marginea Flișului care se învecinează la apus cu marea zonă saliferă din arcul exterior al Carpaților, zonă care formează fâșii cu lățimi variabile până la zeci de kilometri și care se întind din Polonia (Silezia), de-a lungul Carpaților Orientali, a Carpaților Meridionali (până la Valea Dâmboviței) cu ultimele apariții salifere pe malul drept al Oltului, la Ocnele Mari⁵.

Luând în calcul tradiția orală, mineralogul Carol Mihalic de Hodocin afirma pe la mijlocul secolului al XIX-lea că, înainte de a se scoate sare la Tg. Ocna, locuitorii Moldovei ar fi adus-o dintr-o "*sarniță*" din Basarabia. La Ocnița, între localitățile Movilău și Briceni au existat rezerve de sare și abandonarea "*sarniței*", conform celor relatate de Hodocin, s-a datorat invaziei tătarilor⁶.

Zăcământul de sare de la Tg. Ocna, de vârstă badeniană, se prezintă sub forma a patru linii de masive de sare care străpung acoperișul de formațiuni eocen - oligocene ale Flișului. Lungimea zăcământului este de 5-6 km, iar lățimea de 800-1200 m. Cele patru masive de sare sunt situate în partea stângă a Trotușului, de-a lungul pârâului Vâlcica:

- Fețele Târgului, pe pârâul Adânc (extern);
- Masivul Salinelor Tg. Ocna, cel mai important (amplasat la mijloc);
- Gura Slănicului, pe Valea Cărbunarului;
- Valea Ocei (ultimele două au amplasament intern).

Zăcământul de sare de la Tg. Ocna are un conținut ridicat de NaCl (97,89 % reprezentând o puritate deosebită). Uneori acesta este friabil și conține incluziuni gazoase și argiloase. În părțile pământene au fost găsite bucăți de lemn carbonizat, fructificații de pin, nuci, alune și granule de chihlimbar. Sarea gemă este cristalizată, albicioasă sau sură, cenușiu - negricioasă, dându-i un aspect vărgat, dungat, al așa zisei "*sări vărgate*" care marchează depunerile sezoniere⁷. Rezervele zăcământului de sare de la Tg. Ocna au fost evaluate la 493 milioane de tone.

În conformitate cu ultimele interpretări privind exploatarea sării înainte de secolul al

XIV-lea, este posibil ca aceasta să fi avut loc la Grozești, pe valea Oituzului, *“fără însă a putea argumenta existența cămărășia ocnelor aici”*⁸. *“În timpul lui Ștefan cel Mare - se consemna într-o monografie a salinei Tg. Ocna - logofătul Iancu Trotușanu, cămăraș al ocnelor, a mutat reședința administrației de la Tg. Trotuș”*⁹. După cum confirmă mai mulți cercetători, cele relatate în legătură cu mutarea cămărășiei ocnelor de la Grozești la Tg. Trotuș nu se confirmă de documentele timpului¹⁰.

La sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea existau exploatări de sare în Gura Slănicului, pe Trotuș *“... și se pare că avântul pe care-l iau aceste exploatări se datorește, așa cum s-a mai arătat, unor meșteșugari transilvăneni (maramureșeni, secui) care, cunoscând bine arta mineritului și având condiții favorabile (masive de sare aproape de suprafață), au practicat și au inițiat și pe localnici în acest meșteșug”*¹¹. După cum arăta Dumitru Vitcu, *“...cei mai vechi întreprinzători, până astăzi cunoscuți, ai exploatării sării în Moldova au fost ocolașii de Trotuș - numire ce ar fi avut-o cei dintâi minieri ce au întreprins lucrarea ocnelor pe socoteala lor...se pare că din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, când statul feudal constituit își avea un aparat administrativ organizat, când și ținutul și localitatea Trotuș au împrumutat numele acelor ocolași”*¹².

În a doua jumătate a secolului al XV-lea se trece la exploatarea sării pe coasta nord-vestică a dealului Fețele Târgului, din masivul de sare Târgu Ocna (Vâlcele). Acesta se întinde pe direcția N-S pe circa 1 km și pe direcția E-V pe circa 600 m, având în partea centrală o grosime de circa 350 m. Volumul rezervelor de sare este de 188 milioane tone cu un conținut de 97,89 % NaCl. La sud de Trotuș se continuă cu masivul de sare Gura Slănicului care conține o lamă de sare impură, de dimensiuni mult mai mari. Volumul rezervelor de sare este de 493 milioane tone, cu un conținut mediu de 83,4 % NaCl și 12,6 % insolubil¹³. Masivul de sare Târgu Ocna (Vâlcele) se detașează față de celelalte masive de sare din zonă din punct de vedere al calității și al posibilităților de exploatare. Acesta a fost exploatat fără încetare din secolul al XV-lea până astăzi.

Activitatea ocolașilor de la Trotuș aducea venituri importante, ceea ce a atras atenția domnitorilor moldoveni. De pe la mijlocul secolului al XV-lea, mai precis în timpul domniei lui Ștefan cel Mare și Sfânt are loc instaurarea monopolului domnesc asupra ocnelor. În acest sens evocăm documentul din 17 noiembrie 1502 care reprezintă reinnoirea unui privilegiu mai vechi întărit Mănăstirii Putna, anume *“să aibă în fiecare an de la ocna noastră de la Trotuș câte o sută și cincizeci de drobi de sare”*¹⁴. Următorii domni moldoveni vor reinnoi acest privilegiu Mănăstirilor Galata, Bistrița și Vânători în cantități variate de drobi de sare.

Pe lângă cantitățile apreciabile de sare de la ocna ce se afla la Trotuș de care dispuneau domnitorii Moldovei, se exploatau zăcăminte de sare pentru consumul propriu de către locuitorii satelor ce aveau în preajmă zăcăminte aflate la suprafață. Călătorind prin Țara Românească și Moldova în prima jumătate a secolului al XVI-lea, unul dintre trecători nota că aici *“sunt munți de sare pe care locuitorii îi taie așa cum se taie pietrele în carieră”*¹⁵. Și alți călători străini localizează centre mai importante cu zăcăminte de sare, cum ar fi la Grozești, pe valea Oituzului (afluent al Trotușului), unde sarea aflându-se la suprafață se putea lesne exploata prin atacul direct asupra zăcămintului. *“Lângă Grozești se poate vedea un munte compus numai din cristale de sare”* - consemna la 1781, Fr. I. Sulzer care aprecia că la Grozești era *“primul loc din Moldova unde sarea apare la suprafață”*¹⁶. De asemenea, dealurile Hârlăului adăposteau un depozit salin care, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, asigura necesarul de consum pentru satele Șipotele și Toporăuți ale mănăstirii Barnovschi din Iași¹⁷.

Călătorul englez ce ne-a vizitat țara în vremea lui Vasile Lupu (la 1652), Robert Bargrave, consemna depozitele de sare *“impietrită”* situate în împrejurimile satului Ibănești de la ținutul Dorohoi, de unde se făcea export în Turcia. Despre sarea de la Ibănești Bargrave

spunea că "...este tăiată în bucăți de două sau trei picioare. În bucăți pare neagră, oarecum igrasioasă, dar când este pisată este cu mult cea mai bună pe care am văzut-o sau am gustat-o vreodată"¹⁸.

Rezerve de sare au fost găsite în ținutul Vrancea, la Valea Sării, care au fost identificate în urma unui sondaj efectuat la începutul secolului al XIX-lea. Rezervele se aflau la o adâncime nu prea mare, de șase stânjeni¹⁹. Zăcămintele de sare au fost semnalate la Poduri, Munteori și Irești, unde acesta ieșea la suprafața pământului²⁰.

După ce în Moldova a fost instaurat monopolul domnesc asupra exploatării sării, a fost înființată camera ocnelor. Aceasta se ocupa de administrarea ocnelor, fiind condusă de unul sau doi cămărași. Primul dintre cămărașii de la Tg. Ocna a fost Eremia, în timpul domniei lui Petru Rareș.

Cămărășia ocnelor, ca instituție medievală, a apărut după ce domnitorii Moldovei luaseră asupra lor exploatarea sării. Aceasta se ocupa atât de exploatarea sării, cât și vânzarea acesteia în țară și în afară. Numit de domn pentru o perioadă de un an de zile, cămărașul aducea la cunoștință acestuia, periodic, sămile venitului ocnelor. El avea în subordine lucrătorii de la ocnă, fiind retribuit de către domn cu leafă și venitul încasat prin vinderea sării mărunte. Cât timp Trotușul a avut statutul de ținut, cămărașul de ocnă era și ispravnic de Trotuș²¹.

Despre exploatarea sării care era localizată în acte doar la târgul Trotuș luăm cunoștință din cea mai veche statistică moldovenească cunoscută până astăzi, "*catastihul de cisle de țirani, de la toate ținuturi și curteni și vătăji și neamiși și popi*" din 20 februarie 1591. În acesta se consemnează la ținutul Trotuș un număr de 120 șaigăi, specialiști în exploatarea sării și care erau scutiți de dări către Vistierie²². Informații referitoare la modul cum se extrăgea sarea la Trotuș ne sunt oferite de către călătorul străin Pietro Deodato care arăta că sarea se tăia sub pământ în bucăți mari și groase, cubice, care se scoteau afară cu ajutorul unor roți puse în mișcare de forța animală²³. Un alt călător străin, Paul de Alep, trecând prin Moldova în veacul al XVII-lea, relatează: "*lucrarea în ocne e foarte grea...Metoda de tăiere a sării se face cu mare muncă. Ei sapă cam 9-10 m în adâncime până dau de sare...Noaptea se taie acest mineral iar ziua îl scot la suprafață. Fiecare bucată e o piatră mare, în greutate cam de 2-3 sute oca. Acești bolovani sunt târâți de lucrători cu ajutorul unor frânghii lungi, trase de cai*"²⁴.

Folosindu-se de informațiile referitoare la provinciile românești și din țările vecine, pe care le-a coroborat cu cele din secolul al XIII-lea și ale călătorilor străini, Dumitru Vitcu recompune tabloul tehnicii de exploatare a sării în Moldova: "*Mai întâi se săpa o groapă cu diametrul de aproximativ 2 m în stratul de pământ ce acoperea orizontul de sare. Pereții gropii erau întăriți cu împletituri de nuiete sau cu scânduri numite țambre. Tăierea sării se făcea cu topoare lungi în coadă (ciocane) prin trasarea făgașelor în mal și apoi, cu ajutorul unei instalații numită crivac, care se compunea dintr-un tambur cilindric cu ax vertical din lemn și pus în mișcare de forța animală. Un odgon desfășurat pe acest tambur făcea ca un capăt să se înfășoare, iar celălalt să se desfășoare, încât atunci când un capăt al frânghiei co-bora în ocnă, celălalt scotea afară bolovanul de sare*"²⁵.

Personalul care lucra la ocnă era format din șavgăi și măglași alături de care îi întâlneam pe meșteșugarii cu atribuțiuni precise: fierari, dulgheri, lumânărari, funari și alți lucrători: cantaragii, chelari, grămățici, paznici etc.²⁶. Remunerația acestui personal se făcea în bani și în natură de către cămărașul ocnelor numit de domn pe un an de zile.

Pe parcursul secolului al XVI-lea meșteșugarii de la Ocnă se organizaseră într-o corporație (breslă), cunoscută sub numele de rufet, condusă de un birău. Acesta avea autoritate asupra tuturor rufetașilor, cunoscute fiind numele lui Ioniță birău (1635), Căpățînă birău (1638) și alții. La 9 septembrie 1683, într-un zapis de danie făcut mănăstirii de la Ocna figurau Rusu birăul alături de "*vatamanul*", "*grămățicul*" și "*curtenii*"²⁷. Documente ulterioare,

cum ar fi cel de la 17 februarie 1690, consemnează prezența la Ocnă a unui jude, grămătic, birău, a negustorilor și zugravilor²⁸. Toate acestea dovedesc că Ocnă era o așezare în care meșteșugurile se aflau în plină dezvoltare, fapt care l-a determinat pe Dimitrie Cantemir să o includă în categoria târgurilor din Moldova la începutul celui de al XVIII-lea veac²⁹.

Pe la mijlocul secolului al XVII-lea, mai precis în anul 1646, misionarul catolic Bandini³⁰ ne-a transmis date importante cu privire la exploatarea și valorificarea sării la Ocnă: *“La opusul orașului Troțuș - scria Bandini - este o groapă de sare pe coasta unui munte; la poale este un sat (“pagus”) ce are până la 300 de care. Locuitorii săi, nu plătesc bir, nici nu sunt luați în altă muncă decât câte o dată pe săptămână să scoată pentru principe 40 bolovani mari de sare, sau tatăl de familie sau vreun lucrător tocmît al acestuia, sau într-o zi sau în toată săptămâna să completeze numărul său; pentru că dacă neglijează vremea, în săptămâna viitoare i se pune la socoteală 80 de bolovani”*. După cum se poate observa, acești locuitori erau privilegiați, fiind obligați de a presta o zi normată pe săptămână la ocnă în folosul domnitorului. Această obligație era globală, fiind repartizată uniform asupra tuturor capilor de familie. Bandini mai amintește alte două sate ai căror locuitori se ocupau tot cu scosul sării. După părerea lui Corneliu Stoica³¹, aceste sate ar putea fi Gura Slănicului, Tisești sau Viișoara. Locuitorii acestor sate nu erau degrevați de toate obligațiile întrucât *“pentru fiecare bolovan de sare li se dă un nummus de argint, adică doi bani leșești”*. Bandini nota și alte avantaje pe care le aveau lucrătorii de la ocne: *“în cursul anului, cămărașul, când se schimbă, obișnuiește a da minierilor, după starea fiecăruia, unul, două sau trei cară de sare; apoi în toate zilele are bucăți de sare cât poate lua cineva cu sine în paner, nimeni nu-l oprește”*. Dumitru Vitcu, comentând acest text, face următoarea precizare: *“Cu excepția ultimului paragraf, observația sa poate fi extinsă în timp până în epoca Regulamentului Organic (inclusiv) - obiceiul de a dărui însemnate cantități de sare lucrătorilor ocnei, înrădăcinându-se”*³². Bandini a coborât în interiorul exploatării, făcând următoarea apreciere: *“Adâncimea acestei ocne este de 100 orgii, însă înăuntru atâta cuprinde încât s-ar putea zidi o cetate; la ieșirea din afară sunt grămezi colosale de bolovani de sare, ca niște ziduri; carele și oamenii care o transportă sunt ca furnicile”*³³.

Din punct de vedere calitativ, Bandini aprecia că sarea de ocnă era *“cu mult mai tare ca sarea de mare, încât oleacă ajunge pentru a săra bucatele și pâinea; culoarea unor bucăți este obscură și atunci are un amestec mult cu materii din pământ. Dar pisată devine albă ca zăpada ori de culoare era mai înainte”*³⁴. Atunci când se referă la posibilitățile de valorificare, Bandini aprecia că sarea din această ocnă își avea întrebuințarea *“nu numai în Moldova, ci și în Rusia, Podolia, Ucraina, Turcia și Tartaria unde se exportă”*. Având în vedere că Imperiul Otoman stăpânea Egiptul și Siria, se poate aprecia faptul că, încă din secolul al XVII-lea, sarea moldovenească era prezentă pe trei continente.

Cronicarul turc Evila Celebi, însoțind armata turcească în expediția din 1659, din Transilvania, amintește fugitiv despre ocnă, arătând că *“peșterile de la această ocnă...sunt niște puțuri uriașe ce seamănă cu infernul”* că *“muntele și stânca de aici sunt sare”* și că au eliberat 200 de prizonieri turci³⁵.

Descrierea pe care ne-a lăsat-o Dimitrie Cantemir aduce noi elemente cu privire la extragerea sării: *“Nu departe de târgul Troțușului sunt saline avute, pe care locuitorii le numesc ocne. Acolo nu e nici o măiestrie pentru curățit, căci săpând pământul de un cot sau doi de adânc, se găsește sare prea curată, care se străvede ca cristalul sau porfirul, nefiind amestecată cu pământ cât de puțin. Și aceste saline niciodată nu iau finit măcar deși lucrează întrînsele multe sute de oameni. Pentru că în tot locul unde se taie tablele sau drobii cei de sare, lasă într-un loc și într-altul colonne de acest cristal de sare, care să sprijinească pământul și boltitura și să aibă loc a se lăți vinele cele noi; și așa apoi boltele acestea atît se umplu de sare, până în 20 de ani, încât nici nu se cunosc că au fost deșarte vreodată”*. Domnitorul cărturar arăta că

intrau în Galați vase “nu numai din locurile vecine ale Mărilor Negre, din Crimeea, Trapezunt, Sinope, Constantinopol, dar și din Egipt și chiar din Barbaria”, unde sunt încărcate cu “lemn moldovenesc, miere, ceară, sare, unt, silitră și grâne, din care nu puțin câștig au toți locuitorii Moldovei”³⁶. Tot referitor la comerțul cu sare pe care îl făcea Moldova, încă din 1710, Guvernul Transilvaniei a interzis acest negoț, ridicând în același timp prețul sării ardelene. Cu toate acestea, locuitorii din scaunul Ciuc au continuat să se aprovizioneze cu sare moldovenească mult mai ieftină, în ciuda tuturor măsurilor întreprinse de regimul habsburgic³⁷.

Comerțul cu sare a plasat așezarea de la Ocna la întretăierea importantelor drumuri în Evul Mediu. Sunt cunoscute, începând cu secolul al XVI-lea, rețele de drumuri pe care circulau încontinuu căruțele încărcate cu sare. Dintre acestea, drumul Ocnei cobora pe valea Trotușului și urma apoi pe valea Siretului până la Galați. Alte drumuri pe care se transporta sarea erau cel al Brașovului, Liovului, Sculenilor și cel al Ghimeșului.

Pe parcursul secolului al XVII-lea cămărașii de la Târgu Ocna au jucat un rol important în relațiile comerciale ale domnilor Moldovei cu Brașovul. Zona Trotușului a fost de-a lungul Evului Mediu o adevărată “*placă turnantă*” în relațiile dintre Moldova și Transilvania.

Abuzurile săvârșite de către cămărași, daniile făcute de către aceștia boierilor și mănăstirilor, precum și risipa de sare la groapa ocnei i-au determinat pe domni să renunțe uneori la serviciile cămărașilor și să utilizeze un sistem de exploatare cu arendarea ocnelor. Pe la mijlocul secolului al XVIII-lea se constată prezența arendașilor la ocnele de sare ale Moldovei. Vistieria scotea la mezzat (vânzare) venitul ocnelor de sare pe o perioadă ce varia de la unul la trei ani. Cumpărătorii erau obligați să achite Vistieriei dările tuturor lucrătorilor de la ocnă și daniile de sare către boieri și mănăstiri. În anul 1756 ocnele fuseseră arendate de către domnul Moldovei Matei Ghica unei companii boierești alcătuită din vistiernicii Dumitrașcu Paladi și Aristarh, având ca “*purtător de grijă al ocnei*” pe sulgeriul Tudorache. Aceiași aveau să cumpere ocnele și în anul următor de la domnitorul Constantin Racoviță³⁸.

Încă de la începutul secolului al XVIII-lea rufetașii de la ocne s-au bucurat de a vinde băuturi în târgul Ocnei. Grigore al II-lea Ghica a luat o serie de măsuri care i-a avantajat pe tăietorii de sare (șavgăi). Astfel, la 1 iunie 1741 a hotărât să sporească leafa acestora de la un ban la trei bani pe drobul de sare. Prin hrisovul din 1 decembrie șavgăii erau scutiți și de alte dări, cu condiția ca “*și ei să fie silitori*”.

Informații precise cu privire la numărul locuitorilor ce alcătuiau rufetul ocnei avem din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Dimitrie Cantemir consemna la începutul acestui secol că la ocne lucrează “*multe sute de oameni*”. El se referea atunci nu numai la rufetași, ci și la robii țigani și la condamnații la ocnă, despre care consemna și Pietro Deodato³⁹. Rufetul ocnei cuprindea la 1762 doar 225 oameni⁴⁰, reprezentând lucrătorii specializați: șavgăi, lăturași, curteni, tărbănțași și vătăfi. Domnitorul Grigore Ion Calimah le acorda la 1762, însemne speciale (“*pecetluiri roșii*”) pentru a fi recunoscuți și a se bucura de scutițiile și datoriile ce le aveau⁴¹. Pe tot parcursul celei de a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea rufetul ocnei trebuia să aibă același număr de lucrători, adică 225. În caz că acest număr se descompleta din diverse motive (boală, bătrânețe, moarte, etc.) cămărașii desemnau pe înlocuitori, fiind înștiințați domnul și ispravnicul de ținut.

Pentru a asigura creșterea continuă a producției de sare domnitorii au dispus mărirea veniturilor la tăietorii de sare care a ajuns până la 12 bani noi pentru fiecare drob de sare tăiat. Printr-o poruncă din anul 1785 a domnului Alexandru Ion Mavrocordat către șavgăii ocnelor⁴², acestora li se interzicea cu desăvârșire strămutarea. În felul acesta, lucrătorii specializați în tăierea drobilor de sare, erau practic legați pe viață de locul de muncă.

Pe piața internă sarea era valorificată conform unor practici folosite tradițional. Locuitorii cumpărau sarea cu prețul cerut la gura ocnei, fiind liberi să o vândă în toate părțile

Moldovei, mai puțin la punctele de desfacere situate la granița țării, numite scheli. Până la mijlocul secolului al XVIII-lea sarea se vindea cu bucata (drobul), prețul acesteia înregistrând la ocnă o continuă creștere. Aprovizionarea magaziiilor de la granițe cu bolovani de sare se făcea de către locuitorii ce dispuneau de mijloace de transport. Sătenii erau obligați de a presta cărăușii de sare în folosul cămărașilor sau arendașilor în schimbul unei chirii dinainte stabilită. Domnitorul Alexandru Moruzi a hotărât în anul 1806 ca locuitorii țării să nu mai fie obligați de a căra sarea la schele ca până atunci. El a dispus ca angajarea cărăușilor să se facă de către funcționarii speciali ai cămării prin înțelegere cu locuitorii⁴³.

Până la anul 1800 sarea se extrăgea din Ocna Tâlharilor și Ocna cu Brad din Fetele Târgului. După această dată se scotea sare prin puțurile Sf. Gheorghe și Sf. Nicolae, după care se trece la exploatarea Ocnelor Unite.

Desfacerea sării pe piața externă era dirijată spre Rusia și Imperiul otoman. Datorită războaielor ruso-turce de după răpirea Bucovinei (1775) și din perioada anilor 1806-1812, comerțul cu sare a fost perturbat prin închiderea granițelor spre Turcia și spre Rusia⁴⁴.

Pierderile de teritorii suferite de statul feudal Moldova prin cucerirea Bucovinei de către austrieci și a Basarabiei de către ruși au avut drept consecințe reducerea comerțului cu produse din Moldova, printre care și sarea. S-a trecut astfel la reducerea numărului de lucrători, scăzând astfel și producția. În aceste noi condiții s-a trecut la încercarea de valorificare a slatinelor de pe moșia mănăstirii Râșca, prin acordarea unui privilegiu de înființare a unei "fabrici de huscă" căminarului Th. Ciurea, la 18 ianuarie 1815. Același Tudorachi Ciurea, în tovărășie cu Duldner (secretarul agenției prusiene din Iași) și cu spătarul Petrachi Cazimir au deschis în anul 1817 o nouă "fabrică de huscă" pe moșia răzeșilor Juncani, ținutul Bacău⁴⁵.

Către sfârșitul evului mediu moldav ocnele deveniseră o întreprindere cu un număr mare de lucrători. După cum rezultă și din catografia din anul 1820, numărul rufetașilor de la ocnă ajunsese la 650 din care 610 lucrători, restul fiind văduve și scutiți din slujba ocnei. Cei 151 de tăietori produceau prin munca lor o cantitate mai mare de sare. Din prezenta catografie rezultă noi categorii de lucrători ca: trăistarii, călțarii, burdujării, curălarii și feștilarii ocnei⁴⁶.

Începând cu anul 1822 o companie boierească, în frunte cu căminarul Costache Cerchez, a luat în arendă ocnele de la Trotuș. După cum s-a putut constata, bilanțul anual era falimentar, mai cu seamă datorită cheltuielilor mari de producție și desfacere. Pe parcursul anilor 1823-1825 se prefigurează o criză marcată de poarta administrației a ocnelor. Criza avea să se amplifice în ultimii ani de domnie a lui Ioniță Sandu Sturza și să culmineze odată cu izbucnirea războiului ruso-turc din anii 1828-1829.

La 25 aprilie 1828 veniturile ocnelor au trecut în categoria veniturilor bugetare ale statului, exploatarea salinelor din Moldova intrând într-o nouă epocă, cea modernă, a Regulamentului Organic.

Dorinel Ichim

Note

1. **Dumitru Vitcu**, *Istoria salinelor Moldovei în epoca modernă*, Iași, 1987, p. 23

2. **Doina Ciobanu**, *Exploatarea sării în perioada marilor migrații (sec. I-XIII e.n.) în spațiul carpato-dunărean*, Biblioteca Mousaios, Buzău, 2002, p. 47

3. **Dumitru Vitcu**, op. cit, p. 27

4. Ibidem

5. **V. Meruțiu**, *Contribuțiuni la studiul masivelor de sare din România*, București, 1912, p. 112

6. **Mihalic de Hodocin**, *Sarmițele sau ocnele Moldovei în Calendar pentru români*, 1849, p. 15; **Teodor Burada**, *Despre creștăturile șalgăilor pe droburile de sare*, în "Revista pentru istorie, arheologie și filologie", an III, vol. V, 1885, p. 173

7. Aducem mulțumiri și pe această cale domnului prof. univ. dr. Nicolae Barabaș și muzeografei Mihaela Heisu de la Complexul Muzeal de Șt. Naturii "I. Borcea" Bacău, pentru amabilitatea de a ne fi pus la dispoziție materiale de specialitate inedite.
8. **Confer. Corneliu Stoica**, *Istoria orașului Târgu Ocna din cele mai vechi timpuri până la 1918*, Editura Aristarc, Onești, 1999, p. 42 și nota 16
9. **A. Nemeșiu**, *Monografia salinei Tg. Ocna. Studiu geologic și tehnic*, 1943, p. 11
10. **Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 26; **Corneliu Stoica**, op. cit., p. 42
11. **Corneliu Stoica**, op. cit., p. 42
12. **Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 26 și nota 32
13. **Confer. Coriolan Stoica, Ion Gherasie**, *Sarea și sărurile de potasiu din România*, București, 1981, p. 52-54
14. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. III, p. 505 D.R.H.
15. **Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu**, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 132
16. **Confer. Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 27 și nota 38
17. Ibidem și nota 39
18. Ibidem și nota 40
19. 1 stânjen = 2,23 m
20. **T.G. Bulat**, *Ocele de sare din Moldova. Organizația și producția lor în 1810*, în "Arhivele Basarabiei", an X, nr. 1-4, 1938, p. 126
21. **C. Broșteanu**, *Salinele noastre*, București, 1901, p. 253
22. **Constantin Turcu**, *Cele mai vechi statistici moldovenesti*, în "Studii și cercetări științifice. Istorie", an VII (1956), Jasc.2, Iași, p. 67
23. **Confer. N. Maghiar, Șt. Olteanu**, op. cit., p. 274
24. **Paul de Alep**, *Călătoriile patriarhului Macarie din Antiohia în Țările Române*, ed. E. Cioran, pp. 119 și 169
25. **Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 29
26. **Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu**, op. cit., p. 178
27. **Teodor Burada**, *Despre creștăturile șalgăilorpe droburile de sare*, în "Revista pentru istorie, arheologie și filologie", an III, vol. V, București, 1885, p. 173
28. **N. Maghiar, Șt. Olteanu**, op. cit., p. 168
29. **Dimitrie Cantemir**, *Descrierea Moldovei*, Editura Minerva, București, 1976, p. 32
30. **V.A. Urechia**, *Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierii lui Bandinus de la 1646*, București, 1895, p. XV
31. **Corneliu Stoica**, op. cit., p. 53
32. **Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 32
33. **V.A. Urechia**, op. cit., p. LIV - LV
34. Ibidem
35. *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, București, 1976, p. 469
36. **Dimitrie Cantemir**, op. cit., pp. 25,42
37. **János Szócs**, *Legăturile comerciale cu Moldova (1800 - 1848)*, în "Ateneu", Bacău, nr. 10 (214), oct. 1987, p. 6-7
38. **Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 38
39. **Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu**, op. cit., p. 175
40. **Th. Codrescu**, *Uricariul*, vol II 2, pp. 165-166
41. **Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 36
42. **Th. Codrescu**, *Uricariul*, vol. I2, p. 173
43. **Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 40
44. **T. Gh. Bulat**, op. cit., pp. 122,125
45. **Constantin Turcu**, *Fabrica de huscă de la Luncani-Bacău, 1817*, în "Arhivele Statului 125 ani de activitate. 1831-1956", București, 1975, pp. 418, 419
46. **Dumitru Vitcu**, op. cit., p. 44.